

Mentaliseren als raamwerk in het begrijpen van BPS en de intergenerationale voortzetting van psychopathologie

Liesbet Nijssens

LKPZ Symposium
23 januari 2015
Utrecht

expertisecentrum
mbt nederland

Klinische kenmerken van BPS (DSM-IV: 5/9)

Affectieve disregulatie

Impulsiviteit

Instabiele relaties

Identiteitsproblemen

expertisecentrum
mbt nederland

Ik zal nooit
een goede
moeder zijn

Mijn baby huilt
omdat hij mij
niet mag

Ik wil het zo graag
goed doen, maar ik
weet niet of ik het
welk kan

Mijn kind
haat me

Jij bent erop uit
mijn kind af te
laten pakken

Ik durf geen hulp
te vragen, ik weet
niet of ik je wel
kan vertrouwen

Ik zal
bewijzen dat
ik het wel kan

Hoe kunnen we de klachten en symptomen
horend bij BPS begrijpen?

→ Gevolg van een verlies van het vermogen tot
mentaliseren

expertisecentrum
mbt nederland

Mentaliseren

Een nieuw woord voor een oud concept;

Het doen en laten van **zichzelf** en van **anderen impliciet** en **expliciet** waarnemen en begrijpen in termen van **intentionele mentale toestanden**

(bv. gevoelens, gedachten, bedoelingen en verlangens)

Kenmerken van mentaliseren

- Mentale toestanden (emoties, gedachten, etc.) zijn intern, nauwelijks zichtbaar
- We trekken onze 'conclusies' (doen aannames) over mentale toestanden
- Die conclusies kunnen gemakkelijk foutief zijn
- Centraal uitgangspunt is het innemen van een 'niet wetende' en 'nieuwsgierige' houding

= Interpersoonlijk gedrag dat gekarakteriseerd wordt door de verwachting dat je belevingswereld beïnvloed, verrast, veranderd en verlicht kan worden door het leren over iemand anders zijn belevingswereld

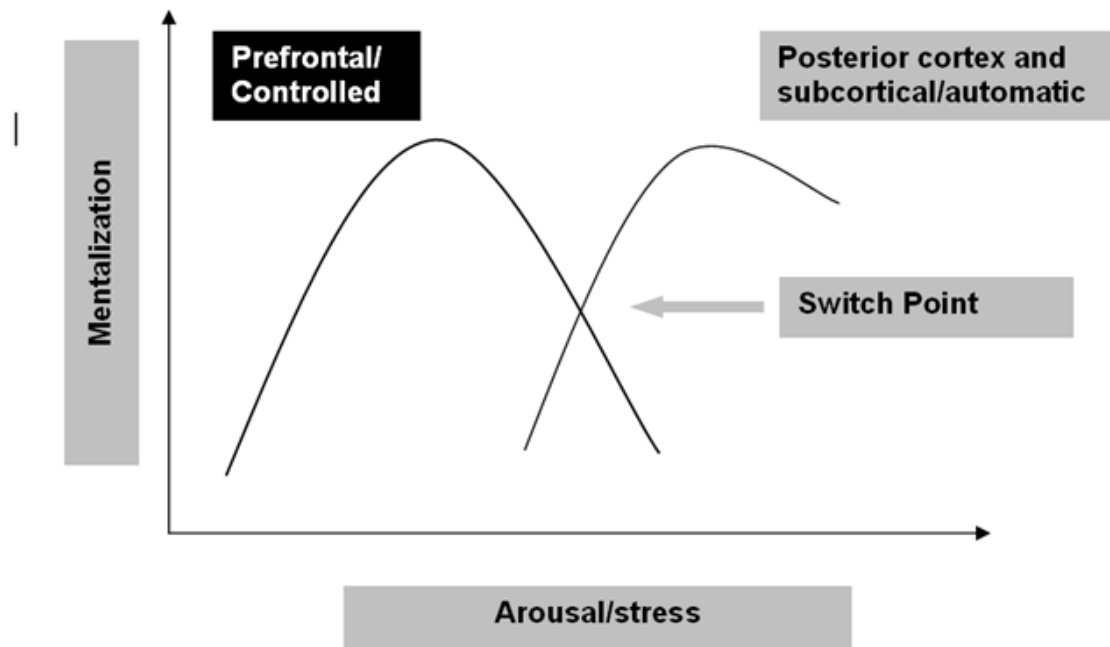
Wat is mentaliseren?

- Interindividuele verschillen in het vermogen tot mentaliseren
- Mentaliseren is onderhevig aan stress/spanning

Biobehavioral 'switch' model

(gebaseerd op Luyten, Mayes, et al. 2009)

Specifieke vorm van mentaliseren

=

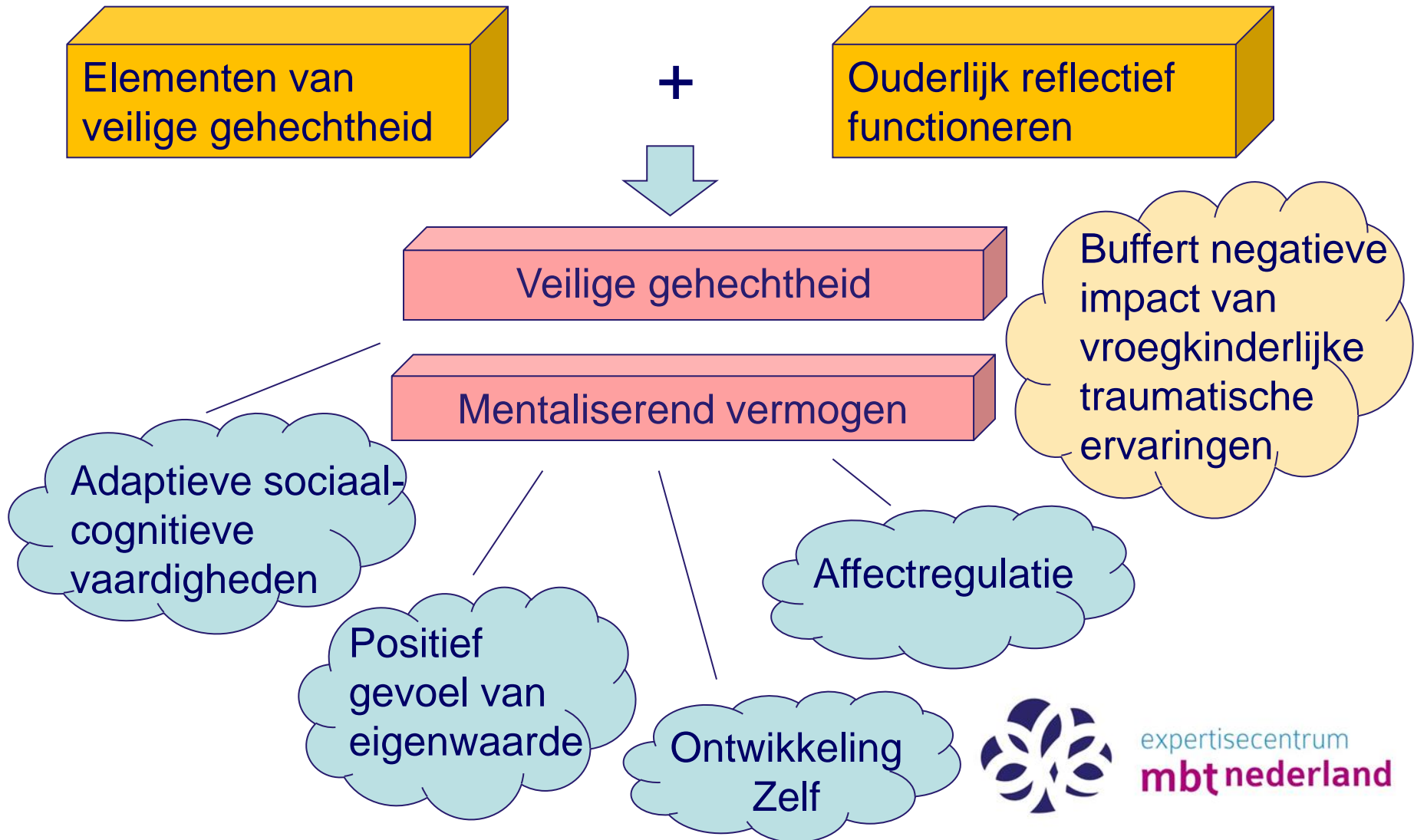
Ouderlijk reflectief functioneren

- Capaciteit van ouders om te reflecteren op de interne mentale ervaringen van zichzelf en hun kind
- Het vermogen van de ouder om gedragingen van het kind te begrijpen vanuit achterliggende mentale toestanden

expertisecentrum
mbtnederland

Kernprocessen in de ontwikkeling van het mentaliseren

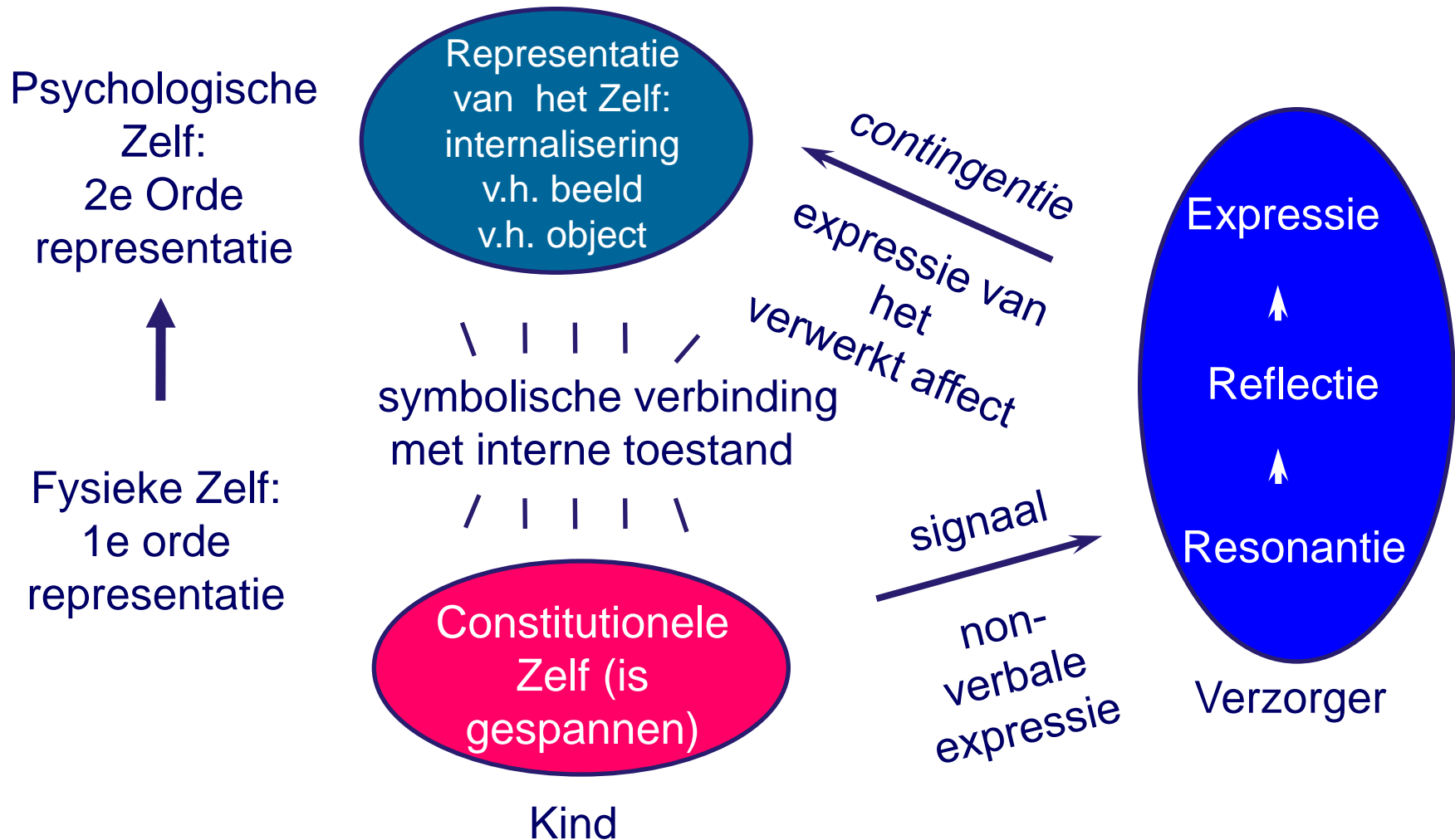
Spiegeling

Congruent
Gemarkeerd
Contingent

expertisecentrum
mbt nederland

Mentale representatie: Ontwikkeling van gereguleerd affect

SCOTT and BOB 1992

The BASIC PROBLEM

I CAN SEE YOU,
I CAN HEAR YOU.

YET I CANNOT
COMPREHEND ANYTHING
YOU SAY OR DO.

expertisecentrum
mbt nederland

Kenmerkend voor BPS:

- Constitutionele kwetsbaarheden + negatieve vroege gehechtheidservaringen
 - Ervaren sneller en meer arousal in gehechtheidsrelaties
 - Lager switchpoint

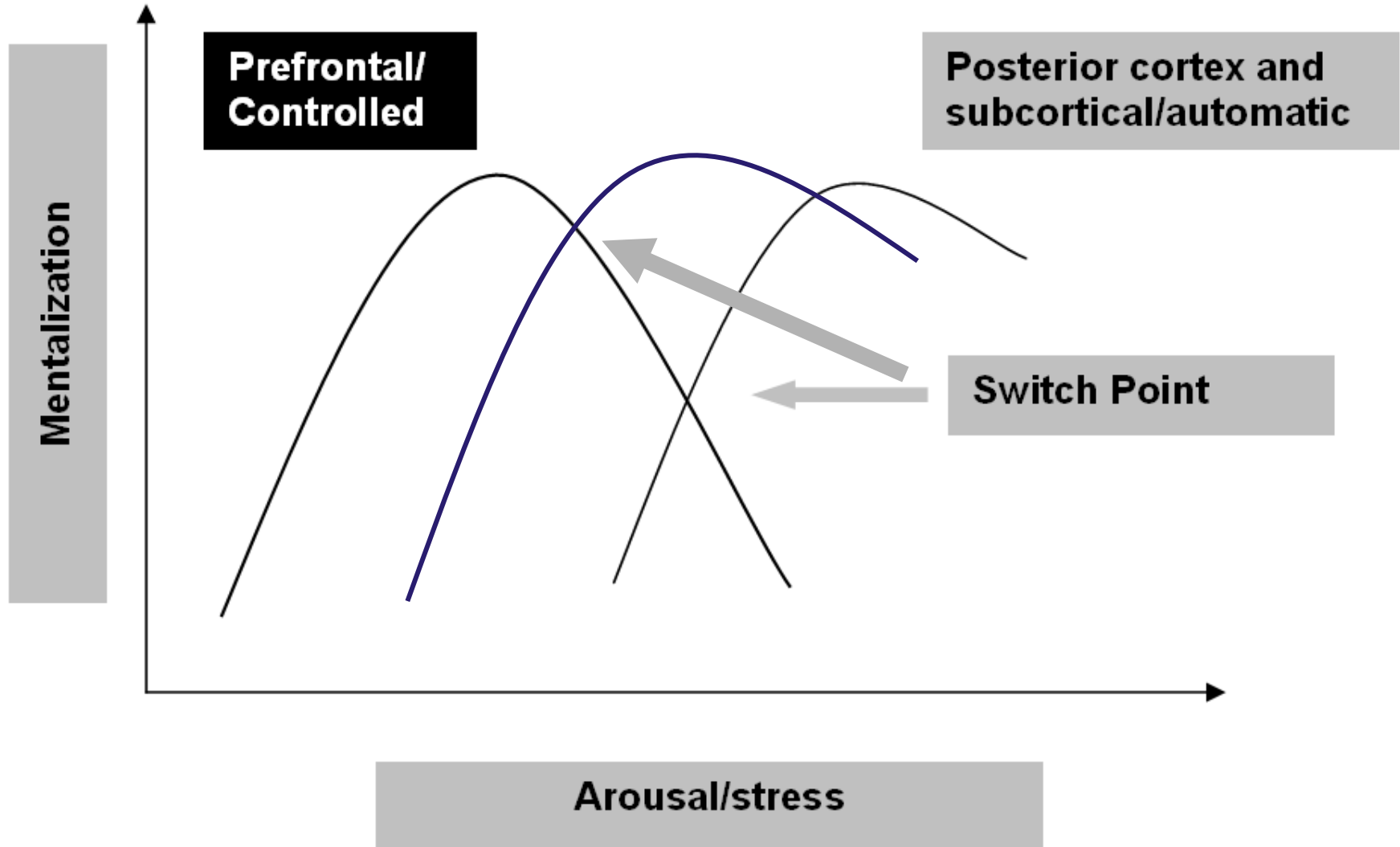
- Snel verlies van mentaliseren

- Klachten en interpersoonlijke problemen

Biobehavioral 'switch' model

(gebaseerd op Luyten, Mayes, et al. 2009)

Verlies van mentaliserend vermogen

- ✓ Psychische equivalentie modus
- ✓ Teleologische modus
- ✓ Pretend modus

Psychische equivalentieodus

De interne werkelijkheid = de externe werkelijkheid

Hoe ziet het eruit?

- Concreet begrijpen (ik voel dat, dus het is zo)
- Extreem rigide gedachtegangen, absolute overtuigingen, etc.
- Gedachten van anderen kunnen lezen, 'weten' hoe ze zijn, etc.
- Geen ruimte voor alternatieve zienswijzen
- Negatieve cognities over zichzelf worden als té waar beleefd
- Interne ervaringen kunnen angstaanjagend zijn (flashbacks)
- Wantrouwen en vijandigheid zijn vaak het affect

Teleologische modus

“Wat ik zie, is werkelijkheid”

Hoe ziet het eruit?

- Het begrijpen van de acties van anderen is gebaseerd op fysieke effecten
- Effect van gedrag van de ander = diens bedoeling/intentie
 - Vb. Struikelen over been => de ander wilde mij pijn doen
- Alleen verandering in het fysieke domein als een betrouwbare maat voor de bedoeling van de ander zien
 - Vb. Alleen geliefd voelen door fysiek contact
 - Vb. Therapeut moet betrokkenheid ‘bewijzen’ door extra sessies

Alsof modus/pretend mode

De interne wereld is losgekoppeld van de externe wereld

Hoe ziet het eruit?

- Gekoppeld aan leegheid, betekenisloosheid en dissociatie
- In de sessie eindeloos en inconsequent gepraat over gedachten en gevoelens. Betekenisloos
- Risicovolle gedragingen zoals middelengebruik, koopdrang, vreetbuien, zelfbeschadiging (patiënt wil weer voelen)
- Het interne mentale bestaan wordt niet ervaren als afhankelijk van het fysieke bestaan: zelfbeschadiging, suïcidepogingen

Ouderschap is een rollercoaster

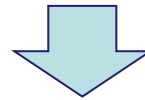
- ✓ Herdefiniëring zelf-ander
- ✓ Verhoogd appel mentaliseren

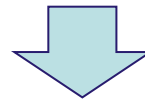
expertisecentrum
mbt nederland

PROBLEEM

- Pril ouderschap vraagt om meer mentaliseren
- Beginnend ouderschap en dynamische ouder-kind relatie bij uitstek relatie die veel stress en spanning kan oproepen
→ zet ouderlijk reflectief functioneren onder druk, ihb bij BPS die hierin extra kwetsbaar zijn

Negatieve impact op ouder-kind relatie en kindontwikkeling

Intergenerationele overdracht van psychopathologie

Is er dan niets meer aan te doen?

JAWEL!

- Belang van vroegtijdig interveniëren
- Focus op bevorderen mentaliseren en ouderlijk reflectief functioneren
- Belang van coherentie, consistentie en continuïteit
- Belang van constructieve omgeving (steunsysteem)

expertisecentrum
mbt nederland

expertisecentrum
mbt nederland